

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta Pedagogická

Hlava – Vztah

(6 prostorových objektů na téma hlava)

Bakalářská práce

Zuzana Maříková

Vizuální kultura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Naděžda Potůčková

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 10. 4. 2012

.....

Zuzana Maříková

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce paní Mgr. Naděždě Potůčkové za věcné připomínky, které mne dokázaly udržet nohama na zemi, paní Mgr. Lence Kohoutové za materiální, technickou i duševní podporu mé tvorby a celé své rodině a přátelům, jejichž podpora nezná mezí. Díky.

V Plzni dne 10. 4. 2012

.....
Zuzana Maříková

Anotace

Bakalářskou práci tvoří 6 prostorových objektů (souborů plastik) vytvořených z keramické hlíny na téma hlava s názvem Hlava-Vztah. Plastiky jsou cca 25 cm vysoké a doplněné dalšími materiály jako jsou žíně, provaz nebo drát. Právě doplňkové materiály zhmotňují vztahy soch jak k sobě navzájem, tak i ke svému okolí. Součástí práce je i skicovní materiál jak kresebný, tak keramický.

Teoretická část obsahuje popis výtvarného záměru od inspiračních zdrojů až po samotnou tvorbu, fotografie výsledných plastik a krátké zamyšlení nad možným pedagogickým využitím.

Annotation

The Bachelor's thesis is made up of 6 objects (sets of sculptures). These objects are made of ceramic clay. The name of the whole set is Head-Relationship. Sculptures are approximately 25cm high and supplemented by others materials such as – horsehair, rope or wire. Supplementary materials on the statues represent their relationships to one another and to their surroundings. An integral part of the work is also sketch material: drawings and ceramics.

The theoretical part contains a description of artistic intention, from inspiration sources through to the creation itself and includes photos and reflection on pedagogical use.

Osnova:

1. Úvod	8
2. Já a keramika	9
3. Téma hlava	10
4. Inspirace	11
4.1. Díla, která mne ovlivnila při studiu Dějin umění	
4.1.1. Starověk	
4.1.2. Středověk a Novověk	12
4.2. Inspirace současnými umělci	
5. Hlava-Vztah	15
6. Tvorba soch	25
6.1. Keramika – původ pojmu	
6.2. Realizace souboru Hlava-Vztah	
7. Pedagogické využití	29
8. Závěr	30

Resumé

Seznam literatury a použitých zdrojů

Obrázkové přílohy v textu

Přílohy

„Podobají se sobě naše touhy, naděje, strachy a radosti? Určitě ano. Kdyby ne, sotva bychom si mohli cokoli podstatného sdělit. A umění? Přestalo by existovat.“

Jiří Hůla

Článek uveřejněný k příležitosti výstavy Jindry Víkové v Museu Kampa v časopise Art & Antiques, 2009¹

---

¹ VIKOVÁ, Jindra. *Jindra Víková Odkazy a návraty*, 2010, KANT, ISBN: 978-80-7437-011-3, str. 99

1. Úvod

V mé bakalářské práci se věnuji volné keramické plastice. Tématem práce je hlava jako vyjádření vztahů a emocí. Skrze abstrahované obrysy hlav se snažím pokládat otázky týkající se nejdůležitějších vztahů v lidském životě. Vyzdvihuji například vztahy v rodině, vztah jedince ke společnosti, vztah dvou lidí (přátel), kteří si rozumí, poukazuji na emoce v konfliktu a ptám se, zda je možné se vyrovnat se ztrátou člověka ze svého nejbližšího okolí. Toto jsou otázky, které mě v osobním životě nejvíce trápí a tak si skrze uměleckou práci na ně snažím odpovědět.

2. Já a keramika

Keramice se věnuji už od základní školy. Vždy mě uklidňovala práce s hlínou, keramika je mojí terapií. Zamazat se od hlavy až k patě, zapomenout na všechno, pracovat rukama, vypnout hlavu, mít kontakt se zemí, ze které jsme vzešli a zase v ní skončíme, ten pocit je osvobozující.

Proces tvoření z keramické hlíny je dlouhý a náročný... Popraská hlína? Upadne ouško? Exploduje soška v peci? Nebo vyjde ta červená glazura? Je to spousta otázek. Ale když se tohle všechno podaří, pocit ze vzniklého je krásný.

V keramice jsem pokračovala i na střední škole, kdy jsem navštěvovala Základní uměleckou školu v Přešticích. Na vysoké škole jsem si zvolila obor Vizuální kultura a předmět Keramika si zapisovala opakovaně.

Už na základní umělecké škole jsem vytvořila sošku Bolest hlavy. Po náročném dni ve škole jsem jela domů vlakem a moc mne rozbolela hlava. Držela jsem si ji v dlaních a říkala si: „Ať ta bolest přestane!“ Bolest však neustupovala a mě najednou napadlo, že je to jako by mi do hlavy bodaly hřebíky. Tato asociace byla možná způsobená i tím, že v té době jsem měla kamaráda obdivujícího kapelu Slipknot, jejichž klávesista Craig Jones nosí masku posetou obrovskými hřebíky. Vznikla kresba (Příloha č. 1) a později i socha holohlavého muže se zavřenými očima, kterému z hlavy trčí dlouhé hřebíky (Příloha č. 3). Zároveň s kresbou muže vznikla i další kresba, tentokrát ženy, nazvaná Dělníková žena (Příloha č. 2). Chtěla jsem jí poukázat na úděl manželek těžce pracujících mužů, kteří dostávají za svoji nelehkou práci jen málo peněz. Co takové ženě musí běžet v mysli? Ji aby bolela hlava nepřetržitě. Takže tentokrát jsem nakreslila ženu, která má skrz na skrz probodnutou hlavu jedním obrovským hřebem. Pojmenování sochy je sice poněkud naivní, ale má úvaha vedla cestou emočního vyčerpání ženy, která se snaží srovnat s nelehkým životem, se stereotypy vázícími se k postavení ženy ve společnosti a rozporem mezi tím, co se očekává a tím, co by žena sama chtěla. Na realizaci této sochy jsem si musela nějakou dobu počkat a z keramiky jsem ji postavila až na vysoké škole (Příloha č. 4.). Byla jsem šťastná, že jsem svůj nápad byla schopna dovést až do konce. A pak mne napadlo, že bych se hlavě vytvořené z hlíny mohla věnovat ve své bakalářské práci. A tak vznikl soubor těchto hlav s názvem Hlava - Vztah.

3. Téma hlava

A proč vlastně hlava? Hlava je nositelem vědění, názoru a možná i duše člověka. Obličej je jednou z prvních věcí, kterou novorozenec dokáže rozeznat. „Přímý pohled ve tváři, vyjadřující sociální emoci, má vliv na chování dítěte.“² V hlavě se rodí myšlenky a slova, ústy komunikujeme s ostatními lidmi verbálně, očima a výrazy tváře neverbálně. Hlavou můžeme podle mě prostě vyjádřit celou osobnost člověka.

Po domluvě se svojí vedoucí bakalářské práce jsem zvolila stylizovanou podobu hlavy. Přišlo mi totiž správné hlavu otevřít. Je pro mne velmi důležité, že divák, pozorující toto dílo, vidí přímo dovnitř. Potlačila jsem rysy obličeje na nejdůležitější schéma, protože to co máme vepsáno ve tváři, se nemusí shodovat s naším vnitřním stavem. Na mých sochách vystupují nejniternější myšlenky, názory, styl života i emoce ven, zhmotňují se a prozrazují, čím ten nebo onen člověk, kterému hlava patří, je. Také mě velice fascinuje myšlenka podívat se někomu do hlavy. Aby jako v některých sci-fi filmech člověk mohl otevřít své nitro a vy byste mohli nahlédnout dovnitř, vidět co si ten druhý myslí, jaký k vám má opravdu vztah. Aby to, co potřebujete o tom či onom člověku vědět, vystoupilo ven jako na mých sochách.

A když vám člověk otevře svoji mysl, není to stejné, jako když vám otevře své srdce?

Kde vlastně sídlí lidská duše? V hlavě nebo v srdci? Kde je domov lidské mysli? Toto jsou otázky, které trápí lidstvo už od počátku věků.

Ve starověkém Egyptě se za sídlo duše člověka považovalo srdce. Po smrti jedince bylo vyjmuto z těla a nabalzamováno. Při posledním soudu zemřelý přišel se svým srdcem a položil je na váhu. Vážil své činy, svůj život oproti rovnováze světa a pravdě v podobě pírka z křídel bohyně Maat.

Dle mého názoru je za sídlo duše a mysli v dnešní společnosti spíše považován mozek, který sídlí v hlavě. A právě proto jsem zvolila hlavu pro vyjádření vztahů mezi myslí a okolním světem.

---

² KOMZÁKOVÁ, M. *Vidět, vědět..., a (po)cítit*, časopis Výtvarná výchova, 2010, Praha, 1/2010, str. 1-5

4. Inspirace

4.1. Díla, která mne ovlivnila při studiu Dějin umění

Dějiny umění mne nikdy nepřestanou udivovat. Na první pohled se může zdát, že je to historie dávno minulé, dávno známá. Ale není tomu tak. Pokaždé, když se takto přistihnu myslet, se objeví nová socha, nové dílo, které vystihuje například současnou situaci tak, že by to člověk dnešní doby těžko vyjádřil lépe. V dějinách umění je stále co objevovat, stále co se učit. V následujících odstavcích se pokusím vyzdvihnout díla, která mne při cestě dějinami umění zasáhla (v pozitivním slova smyslu) nejvíce. Jde o výčet děl a artefaktů zcela odpovídajících mému estetickému vkusu, o nichž se domnívám, že mne nejvíce ovlivnila při tvorbě mého souboru hlav.

4.1.1 Starověk

Už od malička mne fascinuje starověký Egypt. Jeho architektura, malířství, sochařství, šperky, duchovní život i úplně obyčejné dny starověkých Egyptanů.

A právě proto nemůže stranou zůstat busta královny Nefertiti, která byla určitě jedním z mých hlavních inspiračních zdrojů. Její jméno znamená „Kráska přichází“. Prý byla opravdu tak krásná, že by se její sláva a krása dala přirovnat k dnešním hvězdám stříbrného plátna. Byla silnou ženou, která pomáhala vládnout svému královskému choti. Vyobrazení jejího manžela Achnatona jsou naopak vykročením z řady, co se egyptského umění týče. Na většině svých podobizen není idealizován, jak bylo v sochařství a malířství tehdy zvykem. Achnatonovy uši, rty a boky jsou prodloužené, nabobtnalé a poněkud deformované, což vůbec neodpovídá kánonu egyptského malířství a sochařství. Jeho portréty připomínají spíše karikaturu.

Velice zajímavá je také hlava sfingy v Gíze. Jedná se o obrovskou sochu lvíce s lidskou hlavou vytesanou z jednoho kusu kamene. Z tohoto monumentu číší majestátnost, před kterou by se měl sklonit každý návštěvník Gízy, protože sfinga je ochránkyní pyramid. Fascinuje mne svojí krásou a velikostí.

Když v roce 1922 Howard Carter otevřel hrobku v Údolí králů, čekalo ho objevení mnoha pokladů. Jedním z největších byla Tutanchamonova posmrtná maska. Když se řekne Starověký Egypt, vybaví se mi právě ona, jako symbol této epochy lidstva. Její zpracování je pozoruhodné.

To, co určitě zůstalo v mé paměti, jsou Fajjúmské mumiové portréty. Jsou to portréty umístované na rakev zemřelého, většinou vytvořené enkaustikou, někdy i temperou. Tyto portréty jsou velice „živé“ a připomínají mi raně renesanční podobizny.

Když se ze starověkého Egypta přeneseme o kousek dál, do starověkého Říma, i zde je co objevovat. Velký dojem na mě zanechaly odlitky lidských těl v Pompejích. Zvláště pak jejich tváře. Jde o otisky lidí, kteří zemřeli pod nánosem lávy z Vesuvu. Po ztvrdnutí lávy se jejich těla rozpadla, ale jejich tvar, výraz tváře a gesta zůstala zachována. A tak i dnes můžeme vidět onen okamžik smrti, tu prchavou chvíli, kdy si člověk uvědomí, že je konec. Tato mementa lidské smrti jsou sice smutná, zároveň však fascinující.

4.1.2 Středověk a Novověk

Malíř Pietro della Francesca krásně ztvárnil portréty Federiga di Montefeltro a jeho manželky Battisty Sforzové. Jejich obrazy se mi vybavily jako první, když jsem začala uvažovat o ztvárnění lidské hlavy z profilu. Na těchto dvou portrétech, které se na sebe dívají, lze při citlivém zkoumání vypožorovat vztah zobrazených.

Botticelliho obrazy jako je Zrození Venuše, Pallas Athéna a Kentaur nebo La Primavera zobrazují mnoho ženských postav. Tyto ženy oplývají velmi jemnými rysy tváře, určitou líbezností. Tuto líbeznost jsem se pokusila vnést i do svých hlav, které mají ženské rysy, aby kontrastovaly s hlavami mužskými.

U Leonarda da Vinci mohu říct téměř to samé, jako u Botticelliho, tedy že v jeho obrazech (např. La Gioconda, Dáma s hranostajem, Madona ve skalách nebo Svatá Anna Samotřetí) obdivuji krásu a půvab zobrazených žen. Leonardo da Vinci je opravdovým mistrem štětce, protože kůže zobrazených žen vypadá tak jemně, až svádí k pohlazení.

Umělec, o kterého se velice zajímám, je Pablo Picasso. Například jeho portrét Plačící žena je dalším příkladem, jak lze zpodobnit hlavu ženy. V portrétu lze jasně vysledovat podobu Picassovi múzy Dory Maarové, kterou portrétoval nesčetněkrát. Prvky kubismu ještě zostřují bodavý pocit bolesti, který z obrazu číší. V očích ženy se zrcadlí siluety bombardérů, což odkazuje na film Křižník Potěmkin. (Ruhrberg a spol., 2004)

Mexická malířka Frida Kahlo proslula především svými autoportréty. V mém srdci má místo hlavně proto, že ve svých obrazech dokázala s krutou upřímností odhalit vlastní pocity, strachy i naděje. Tím také oslovila tisíce žen po celém světě a dokázala, že umění není jen záležitostí mužů. Zvláště mě oslovuje její životní příběh, neměla to vždycky lehké, ale dokázala životem proplout s grácií. Proto je mojí inspirací nejen přes uměleckou tvorbu, ale i v přístupu k životním výzvám.

4.2. Inspirace současnými umělci

Olbram Zoubek, narozen 21. dubna 1926 v Praze, je český sochař, který se výrazným způsobem zasloužil o rozvoj české architektonické plastiky, jeden z nejvýznamnějších českých sochařů současnosti. V těžkých časech se živil restaurátorstvím. Sejmul posmrtnou masku Jana Palacha, který byl jeho vzdáleným příbuzným³. Celý život ho provází lidská figura. Je autorem pomníku obětem komunismu na Petříně. Tvoří hlavně z betonu, cínu a bronzu. Tyto materiály poté dobarvuje a zdobí například zlatem.

Pan Olbram Zoubek je pro mne úžasnou inspirací, člověkem, který má svůj osobitý styl a drží se ho. Lásku k němu mi vštípila paní Jana Bošková, která mne vedla v keramické dílně na Základní umělecké škole v Přešticích a je jeho velkou obdivovatelkou. Sochy pana Zoubka mají vlastní duši a tu se i já snažím vnést do své práce.

Jindra Víková, česká sochařka narozená roku 1946 v Praze. Tvoří hlavně z keramiky, porcelánu a drátu.

„Tvorbou Jindry Víkové se jako páteř pne jediné ústřední téma, a tím jsou mezilidské vztahy. Tyto tušené siločáry se manifestují gesty a grimasami, v nichž jsou zaklety pocity, vášně i touhy.“ Terezie Zemánková 2009⁴

S dílem Jindry Víkové jsem se seznámila na doporučení vedoucí své bakalářské práce. Nutno říci, že toto „setkání“ mne velice obohatilo. Po prvotním zklamání, že můj nápad vyjádřit lidské vztahy hlavou není zcela originální, mne zasáhl pocit sounáležitosti.

---

³ *Výtvarnické konfese*, pořad ČT 1 [online], [vyhledáno 26. 3. 2012], Dostupné z URL: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267558128-vytvarnicke-konfese/211563231150001/video/>

⁴ VÍKOVÁ, Jindra. *Jindra Víková Odkazy a návraty*, 2010, KANT, ISBN: 978-80-7437-011-3, str. 11

Bylo skvělé najít umělce, který přemýšlí podobnou cestou jako já. Ač je Jindra Viková velkou keramičkou, mne paradoxně nejvíce zaujaly její drátěné obrisy hlav, protože mi tolik připomínají vlastní práci. Nelze ale opomenout ani plastiky Ticho, Mimo čas nebo Meditace, které mne také velice zasáhly a připomněly mi sochy, které jsem vytvořila před souborem Hlava-Vztah. Vnímám Jindru Vikovou jako obrovskou inspiraci, jako umělce, který se dívá stejným směrem a přesvědčuje mne, že na některé myšlenky tu prostě nejsem sama. A hlavně to mne utvrzuje ve vlastní práci.

David Černý je asi nekontroverznějším českým výtvarníkem. Narodil se 15. prosince 1967 a je laureátem ceny Jindřicha Chaloupeckého. Je autorem Miminek na Kampě a na Žižkovském vysílači, sochy Kůň zobrazující svatého Václava sedícího na svém zdechlém koni, která je umístěna v pražské Lucerně, Entropy, která pohnula celou Evropou a mnoha dalších počinů. U tohoto umělce mne nejvíce fascinuje jeho drzost a prostořekost, kterou mluví jeho díla. Jako spojení s mojí bakalářskou prací mne nejvíce zaujal jeho projekt Metalmorphosis ve městě Charlotte, stát Severní Karolína, v USA. Jde o sedmimetrovou kovovou hlavu o hmotnosti 13 tun, která je horizontálně rozřezána na plátky, které se samostatně pohybují, a z úst této hlavy vyvěrá voda. Jak se pláty hýbají, tvář se mění v různorodé obrazce, až se nakonec zase spojí dohromady. I zde bych viděla souvislost se souborem Hlava-Vztah, kdy já hlavy, obrazně řečeno, rozřezávám naopak vertikálně, ale neukazuji všechny díly. Divákovi předkládám „pouze“ prostřední část, tedy nitro, ze kterého vystupují myšlenky a emoce člověka.

5. Hlava-Vztah

Kolekce soch na téma Hlava-Vztah vznikla z mých vlastních otázek, které mi běží hlavou, o vztahu jedince ke světu. V soše s názvem Názor pokládám otázku týkající se člověka a jeho vztahu ke společnosti. Spojení myslí a Hádka (Ostrá argumentace) poukazuje na situace, které nastávají ve vztazích s našimi nejbližšími. Rodina 1 a Rodina 2 se ptají, jak moc nás ovlivňuje naše rodina, ze které pocházíme. A nakonec Ztráta (smrt) blízkého člověka se pídí po tom, jak se vyrovnat s tím, když někdo odejde z našeho života a zda je možné se s některými ztrátami vyrovnat vůbec.

Miniatury souboru Hlava-Vztah

Názor

Tato hlava chce vyjádřit vlastní názor, stav mysli, který probublává na povrch. Svým vnějším vzhledem se snaží sdělit svůj postoj. Zvolila jsem proto osobu punkového vzhledu, protože u lidí, vyznávající punk je tato symbióza názoru a zevnějšku nejvíce hmatatelná. Punk fascinuje. Málo známou skutečností je, že punkovou módu založila světově proslulá návrhářka Vivienne Westwood. Zvláštní kapitolou punkového zevnějšku je účes zvaný číro. „Číro, celým jménem Čerokýz (z názvu indiánského kmene Čerokiů v souvislosti s podobností s účesy některých indiánských kmenů) je typ účesu, který patří do kultury punkerů. Významem bylo šokování společnosti a význam odlišnosti od hnutí skinheads, kteří měli hlavu vyholenou úplně. Číro má být také přirovnáním k indiánskému bezstarostnému životu „po svém“, který ukončil příchod moderní civilizace.“⁵ Hlavou s názvem Názor bych ráda položila otázky: Jaké je mé místo ve společnosti? Jak nahlas musím křičet, aby mne ostatní slyšeli? Kde se zájmy společnosti a jednotlivce prolínají a kde střetávají?

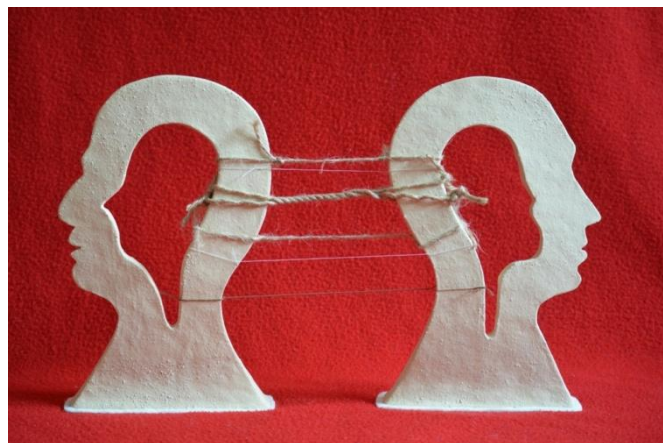
Obrázek č. 1: Názor

---

⁵ *Wikipedia* [online], [citováno 7. dubna 2012]. URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8C%C3%ADro>

Spojení myslí

Jedním z nejkrásnějších okamžiků v lásce i přátelství je, když máte pocit, že vám někdo rozumí. A nejvíc povznášející je, když vám rozumí i beze slov. Když cítíte, že chápe. Když řekne něco, co jste přesně chtěli říct, jen vám scházela ta správná slova. A i když se každý díváte jinam, váš vnitřní pohled na svět je stejný. Můžete být každý i na jiném konci světa a přesto cítíte spojení. Toto spojení vyjadřují tenké nitky a provázky které k sobě poutají dvě týlem k sobě otočené hlavy. Na první pohled toto připoutání vypadá velmi chladně, ale má hluboký smysl. S nejlepším přítelem se nemusíte vidět týden, měsíc nebo i rok, ale pokaždé si budete mít co říct. Můžete každý žít svůj vlastní život, ale když se vaše cesty zase sejdou, je to, jako by se nikdy nerozešly. Nitky a provázky poutající k sobě obě hlavy ale nemusí být stálé. Jedna nebo dvě nitě se můžou přetrhnout, nastane nepochopení. Pak záleží na pevnosti těch zbývajících, zda Spojení myslí udrží. Zda udrží stabilitu přátelství, stabilitu soch. A když ano, možná se konce roztržené nitky zase zvednou a přilnou k sobě ještě pevněji než před tím... A tak je třeba se zeptat: Kdo je takovýmto mým přítelem? Kdo je vlastně opravdový přítel a kdo ne?

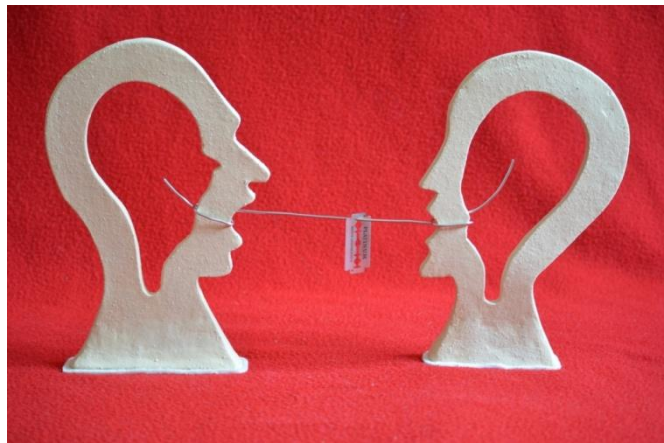

Obrázek č. 2: Spojení myslí

Hádka (Ostrá argumentace)

Hádka. Nedorozumění. Konflikt. Opak porozumění, pochopení, Spojení myslí. Proto jsou zde hlavy v opačné pozici než na předchozí soše a jejich jediným spojením je ostrý drát s ještě ostřejší žiletkou. Tyto dvě postavy si rozumí jen přes ošklivá vyřčená slova. Konce drátů trčí do vnitřního prostoru hlav, protože odtud se slova pro hádku berou a v hlavě nám také zůstávají zabodnutá ta, která nás zranila. Co vlastně hádka znamená? Kdyby nám na druhém vůbec nezáleželo, pouštěli bychom se vůbec do konfliktu? Proč některé věci nejdou řešit v klidu? A proč někdy nejvíc ubližujeme těm, které nejvíc milujeme?

Obrázek č. 3: Hádka (Ostrá argumentace)

Rodina 1

Člověk je součástí vlastní rodiny. V této sestavě soch pokládám otázku: Jak moc nás ovlivňují vlastní rodiče? Tři hlavy: Otec, Matka a Dítě jsou propojeny provazem. Provaz je upevněn za Otce a Matku a prochází přes Dítě. Tento provaz vyjadřuje pouto, které si Otec s Matkou mezi sebou vytvořili. Ať už se jedná o pouto citové, o lásku, o sdílení společných názorů a koníčků, ale i o pouto formální, jakým je manželství. A na tomto poutu „visí“ dítě. Jak pouto rodičů ovlivní jeho příští vztahy? Kolik bude mít z Otce a kolik z Matky? Komu bude víc podobné povahou a komu vzhledem? A co se stane, když provaz praskne?

Při sestavování těchto tří hlav do celku mne napadly hned dvě varianty:

Rozestavení soch do podobné pozice jako Spojení myslí, tedy „zády“ k sobě se zdá neosobní, možná konfliktní, protože každá z hlav se dívá jinam. Tak tomu ale bývá i v rodině. Každý jde svojí vlastní cestou, má své vlastní koníčky, vlastní přátele, ale nejdůležitější je pouto, které členové rodiny mezi sebou mají. To je pokaždé svádí znovu dohromady a k sobě samým. A na to by se nemělo zapomínat ani v případě konfliktu. Proto i když toto postavení hlav vypadá rozhádaně, je třeba se zahledět do hloubky, do podstaty věcí, kde zjistíme, že je tomu právě naopak.

Obrázek č. 4: Rodina 1 varianta a

Při sestavení hlav druhým způsobem se všechny dívají stejným směrem. Také se částečně překrývají. Má to své nesporné klady i zápory. V tomto „druhu“ rodiny mají všichni společný cíl, jsou si blíží. Jejich blízkost jim dává pocit síly a sounáležitosti. Nevidí už ale to, co se děje za nimi. Nevidí ani nic kolem, protože jsou tak pevně spoutáni, že se nemohou ani hnout. Pouto, tedy provaz je zde mnohem kratší, víc svazující. Pokud jedna z těchto hlav zavravorá, ztratí stabilitu, společně s ní spadnou všechny tři. Nezůstane nikdo, kdo by stál a pomohl ležícímu se znovu zvednout. A proto je třeba se zamyslet nad tím, zda všechny věci, které vypadají tak ideálně, opravdu ideálními jsou. Vždyť vybočovat z řady a myslet i v rámci rodiny trochu na sebe, nemusí být vždycky tak zlé, jak se na první pohled zdá, protože to může přinést výhody všem...

Obrázek č. 5: Rodina 1 varianta b

Rodina 2

Druhá rodina je zobrazena jako celek, jako jedna hlava. Jen tváře jednotlivců se z ní dívají ven. Tato socha vyjadřuje rodinu jako jednu jednotku v rámci společnosti. Navenek jde o zástup obličejů, ale opravdové bohatství, síla tohoto seskupení, se skrývá uvnitř, v nás a mezi námi. Opět jde o Otce, Matku a Dítě. Vzájemné vztahy uvnitř rodiny jsou naznačeny jemnými provázky. Pokud jeden z provázků praskne, prázdnota uprostřed hlavy (rodiny) se zvětší. Stejně jako v našem životě, když se přetrhají vazby mezi dětmi a rodiči nebo mezi rodiči navzájem. Proč někdy lidé záměrně tyto vazby přetrhávají? Proč si člověk neuvědomí, že pořád bude jednou sochou, jeho tvář bude čnít z Rodiny a jen na něm je, jestli bude prázdnou nádobou, nebo bude naplněn těmito vazbami?

Obrázek č. 6: Rodina 2

Ztráta (smrt) blízkého člověka

Každému z nás se to už určitě stalo. Ztratili jsme někoho, koho jsme měli velice rádi, koho jsme milovali. Najednou, jako by kousek naší osobnosti zemřel s ním. Jako by v nás něco chybělo. A to naznačuje i tato hlava, která zobrazuje člověka, velice smutného, kterému na druhém konci provazu něco chybí. Provaz je na konci utržený a roztřepený, stejně jako vazba k člověku, který odešel z našeho života. Primárně jde hlavně o smrt, ale tento pocit může nastat i v případě rozchodu v partnerství, v přátelství, prostě vždycky, když se pouto přetrhne bez naděje na obnovení. Pokaždé, když tato situace nastane, provází jí veliký smutek a beznaděj. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla tuto hlavu odlišit od ostatních v souboru a do bílé kameniny lehce zatříit černý burel na znamení smutku. Je možné se s tímto smutkem někdy úplně vyrovnat? Kam odešel člověk, kterého jsme znali? A není přece jen možné, že se vrátí?

Obrázek č. 7: Ztráta (smrt) blízkého člověka

Nad souborem soch Hlava-Vztah visí ještě mnoho nevyřešených otázek. Budu ráda, když každý divák si v mých hlavách najde to své, položí si vlastní otázku, pozastaví se a zamyslí.

Návrhy připravené k realizaci:

Jak popisuji níže v kapitole Pedagogické využití, ráda bych, aby tento soubor soch sloužil k inspiraci a dalšímu rozrůstání se této série. Sama jsem se pokusila vcítit do účastníka workshopu a vymyslet další sochy, kterými soubor rozšířím. Tyto další dva návrhy už tak silně neřeší původní myšlenku vztahů, jako prvních deset hlav, ale i přesto tam je tato myšlenka pozorovatelná.

Fashion victim

Fashion victim neboli Oběť módy je odrazem dnešní konzumní společnosti. Při studiu předmětu KVK/TEX jsem znovuobjevila svoji vášeň pro módu. Při hledání inspiračních zdrojů pro moji práci s textilem jsem se nechala inspirovat celosvětově známou návrhářkou Verou Wang. Zákazníci její modely milují a pro jejich získání jsou schopni udělat cokoli. To odráží i cena těchto modelů. Při prohlížení jejich internetových stránek mi na mysli vyvstal obraz člověka, jehož jediným cílem je honba za módními trendy, slepé následování diktátu módy bez použití vlastního vkusu a rozumu. Člověk, který je jen prázdnou zabalenou v hezkém obalu. A taková má být i moje socha Fashion victim. S další sochou v tomto souboru, Názor, má společného mnoho a vlastně nic. Obě dvě tyto sochy (tedy typy lidí) se vyjadřují módou, ale každý k tomu má jiný důvod. Názor se vyjadřuje módou proto, že chce své sdělení dát světu. Fashion victim chce módou zakrýt to, že žádné sdělení nemá.

Nestojí a nestojí

U dalšího návrhu mne napadlo udělat si legraci z vlastního nezdaru. Ze začátku, když jsem přemýšlela jak hlavy postavit, se to často nedařilo a sochy padaly a kroutily se. Proto zde nechávám hlavu spadnout do strany a namáhané spoje, na kterých by vše mělo stát polepit známou modrou pilulkou, Viagrou. Tento žert mi pomohl vyrovnat se s částečnými neúspěchy při realizaci souboru Hlava-Vztah, a proto si myslím, že by sám

měl být zrealizován. Socha vlastně vyjadřuje můj vztah k neúspěchu – tedy nebrat ho zase až tak vážně, aby nepohltil i to, co se povedlo.

Oba tyto návrhy (Příloha č. 22) plánuji realizovat v druhé polovině roku 2012.

6. Tvorba soch

6.1. Keramika – původ pojmu

Slovo keramika vzniklo ze starořeckého kέramos, což znamená hrnčířská hlína. Základními surovinami keramiky jsou jíly a kaolin. Slovo kaolin pochází z Číny, tento materiál se původně těžil na vysokém kopci tedy na kao-ling, odtud tedy tento název. Přivezl ho do Evropy francouzský jezuita d'Entrecolles, který se v 18. století vydal do Číny pátrat po tajemství výroby porcelánu.⁶

6.2. Realizace souboru Hlava-Vztah

Moje tvorba začala již dávno před bakalářskou prací. Vytvořila jsem dvě sochy Bolest hlavy a Dělníkova žena. Tyto dvě skulptury byly pak mojí inspirací pro zadání bakalářské práce.

Od začátku mi bylo jasné, že tématem bude hlava. Nakreslila jsem několik přípravných skic (Přílohy č.5–10) a společně s vedoucí mé bakalářské práce jsem vybrala tu nejlepší, kterou jsem poté více rozkreslila (Přílohy č. 11-14). Zamyslela jsem se také nad kombinováním soch do souborů a nad problémy, které by mohly řešit. Z toho vznikl na papíře soubor Hlava – Vztah.

Poté jsem se začala zabývat skicováním v hlíně, kdy jsem zkoušela možnosti postavení plátu s vyřezaným obrysem hlavy. I přes to jsem se nevzdávala dalších variant a tvořila skici nejen z plátu, ale i volným stavěním z ruky (Přílohy č. 15 a 17). Ze začátku se nejlepším způsobem jevil vyřezat hlavy do dvou plátů, ty pak opřít o sebe, slepit ze dvou třetin „šlikrem“ a vespod nechat pláty opřené každý zvlášť aby vytvořily stojánek. Poté jsem ještě trojúhelník mezi dvěma pláty vyplnila další hlínou, aby iluze dutého stojánku byla dokonalá. U menších skic to nebyl problém, ale u větších kusů se hlína pod vlastní tíhou začínala bortit a stojánek se začal deformovat, což narušovalo stabilitu soch i jejich vzezření. Rozhodla jsem se tedy sochy vyřezávat do jednoho silnějšího plátu hlíny, který jsem vyválela přes rám. Vyřezanou hlavu jsem nechala odležet do příštího týdne, aby „zavadla“, tedy aby se hlína usadila, ale ne ještě úplně uschla. Když jsem k vyřezané hlavě přišla další týden, už se dala postavit a tak jsem pár válečky hlíny lehce rozšířila její základnu, na které měla stát. Tento postup se ukázal jako správný, poskytující největší stabilitu, a tak jsem ho zvolila pro všechny sochy.

---

⁶ RADA, Pravoslav. Techniky keramiky, Praha, 1996, Aventinum, ISBN 80-85277-88-3, str. 9

Během rozhodování se, jak sochy postavit, mě zaujal nápad vedoucí mé bakalářské práce hlavy nevyřezávat uvnitř, nechat pouze vnější obrysy a bez stojánku, a ty vypálit jako tenké pláty zvlášť a až nakonec je sešroubovat kovovými šrouby. Nápad se mi velice zalíbil a i pro tuto variantu jsem vytvořila skicu. Při realizaci jsem si ale uvědomila, že tímto postupem by soubor Hlava-Vztah ztratil svůj smysl. Hlavně proto, že by chyběl vhléd do hlavy, tedy pocit odhalení sochy a tímto způsobem by bylo velice těžké naznačit zamýšlené vzájemné vztahy. Skica je ale dle mého názoru zdařilá a tento postup zajisté použiji v realizaci mých dalších děl (Příloha č. 16).

Zvolila jsem si tedy postup a začala vytvářet papírové šablony (Přílohy č. 18 a 19). Šablony jsem kreslila na papír A4. Začala jsem si všimnout profilů lidí, vnímat rozdíly v záhybu brady a rtů, ve tvaru nosu a nadočnicových oblouků. Velice důležité pro mne bylo zachytit rozdíl mezi ženským a mužským profilem tváře. Také dětská tvář a tvar hlavy mají svá specifika, která jsem se snažila do šablon, tedy i do svých soch, dostat. Vnitřní výřez jsem navrhovala tak, aby částečně kopíroval vnější tvář sochy, ale zároveň abych minimalizovala ztenčená místa, kde by socha mohla prasknout. Nebylo to vždy jednoduché, chtělo to odstup, jak do vzdálenosti, tak časový. Připravené šablony jsem poté z papíru vystříhla.

Nastala samotná realizace z hlíny. Nejdříve jsem se poradila s vedoucí keramické dílny o své představě a ta mi pak doporučila hlínu Tomáš.

Hlína Tomáš Š od firmy Crhák je popsána jako plastická kamenina s bílou barvou po výpalu. Já osobně vnímám barvu jako ne čistě bílou ale spíše slonovinovou po přezahu, po ostrém výpalu téměř do žluta. Hlína je označena písmenem Š, tedy s přídavkem šamotu, protože existuje i ve verzi hladké, neostřené. Doporučené rozpětí teplot výpalu je 1080 - 1180 - 1280 °C. V keramické dílně, kde jsem realizovala svoji bakalářskou práci, pálí hlínu na přezahnutí na 750°C a ostrý výpal na 1140°C. Hlína se dodává v desetikilogramových blocích. Na svoji práci jsem spotřebovala přibližně 15 kilogramů hmoty.

Hlínu jsem nejdříve musela ručně propracovat a vpravit do ní dostatek vlhkosti aby se při zpracování netrhala. Poté následovalo vyhánění všech možných vzduchových bublinek údery o stůl a postupným tvarováním do kompaktnějšího tvaru, z kterého by bylo možno vyválet plát. V momentu, kdy jsem měla pocit dobře zpracované hlíny, jsem provedla kontrolní řez jejím středem a přesvědčila se, že zpracovaný kus hlíny

opravdu neobsahuje žádné vzduchové kapsy. Zpracování pak ještě pokračovalo, aby se obě kontrolní poloviny opět scelily.

Zpracovanou hlínu jsem umístila na rovnou podložku potaženou jemnou textilií a přiložila rám, do kterého jsem dlouhým válečkem hlínu vyválela. Díky rámu byl plát pokaždé téměř stejně tlustý a to po celém svém povrchu. Odstranila jsem rám a zhruba doprostřed vyváleného plátu jsem položila již zmíněnou připravenou papírovou šablonu. Někdy jí bylo třeba navlhčit, aby na hlíně lépe držela. Pak jsem vzala nožik s ostrou špičkou a začala vyřezávat obličej dle šablony. Po vyřezání vnějšku i vnitřku jsem ještě každou hlavu otočila a obrys hlavy začistila (Příloha č. 20). Takto připravenou hlavu jsem zabalila do navlhčené textilie a pod dlaždičkou či kuchyňským prkénkem nechala zavadnout. Při práci doma bylo možné bez navlhčení na zavadnuté hlavě pracovat hned druhý den, v keramické dílně ale hlavy navlhčení vyžadovaly, protože v „koženém“ stavu musely vydržet celý týden, aniž by uschly úplně.

Poté jsem dolní část soch navlhčila, jemně nařezala nožem a přidáním válečku hlíny rozšířila základnu tak, aby socha stála. Pak jsem celou hlavu nechala uschnout (Příloha č. 21).

Po vyschnutí jsem hlavu obrousila brusným papírem dohladka, zarovнала hrany a povrch uhladila vlhkou houbičkou.

Obrázek č. 8: Broušení

Každá z hlav potřebovala zvláštní přístup a opatrné zacházení. A to zvláště dvě hlavy s dírkami. Skulptura Rodina 2 při své první realizaci v místě navrtání praskla a rozpadla se na několik částí. Proto jsem při dalším pokusu zesílila stěny sochy a trochu zmenšila vnitřní prostor hlavy. Tento postup se ukázal jako správný.

Když hlavy vyschly, přišel na řadu přežah na 750°C. Hlína je pořád v pohybu, a tak i po přežahu bylo nutné použít smirkový papír a hlavy ještě obrousit tak, aby stály a minimalizovaly se povrchové nerovnosti. Nedošlo k žádným prasklinám, ani odštěpením, což je dokladem dobře zpracované hlíny bez vzduchových bublin. Hlavu s názvem „Ztráta (smrt) blízkého člověka“ jsem ještě zatřela burelem, aby byla odlišná od ostatních.

Následovalo vypálení soch na 1140°C. Vedoucí keramické dílny vyslovila obavu, aby se tenké pláty hlav na takto vysokou teplotu nezkroutily. Společně jsme proto vypálily zkušební skicu, na které jsme po vyjmutí z pece zaznamenaly jen minimální změny. Bohužel i přes značné podepření se finální výrobky v peci přesto mírně pokroutily. Žár v peci byl po výměně spirál rovnoměrný, cirkulující. V dílně tuto hlínu vypalují na stejnou teplotu v různých tloušťkách už po několik let, takže jsme na přesnou příčinu pokroucení soch nepřišly. Hlína je prostě svéhlavý materiál, fascinující, neustále měnící svůj tvar. Jak píše v začátku své práce, její nevypočitatelnost mne nepřestává udivovat. Vypálení soch u některých z nich narušilo stabilitu, proto jsem zvolila vyrovnání podstavce kousky dekorativního filcu, což skulptury částečně „usadilo“.

Konečnou fází bylo instalování doplňkových materiálů, jako žíní, provazů, provázků a drátu. K upevnění štětín v soše Názor a jemných provázků v Rodině 2 jsem použila lepidlo a tavnou pistoli.

Při více než půlroční práci jsem od původních skic po konečné výsledky ušla dlouhou cestu. Došlo mi, že vytvořit sochu přesně dle vlastního návrhu není snadné, ale také to není nemožné. Proces tvorby chtěl trpělivost a čas. Jsem přesvědčená, že lidská hlava zůstane i nadále mým nejoblíbenějším tématem při práci s hlínou.

7. Pedagogické využití

Byla bych ráda, kdyby moje bakalářská práce sloužila jako inspirace k další tvorbě. Chci poukázat na to, že i abstraktní pocity nebo myšlenky lze vyjádřit hmatatelnou hmotou, kterou je hlína. Tento soubor hlav je jen počáteční sérií, ke které žáci mohou vymýšlet další a další hlavy vyjadřující jejich pocity. Tyto objekty mohou žákům základních uměleckých škol nebo účastníkům workshopů pomoci při výtvarném a psychickém rozvoji jako prvotní tvůrčí impuls. (Roeselová, 1997) Spojení abstraktního pojmu a jeho výtvarné ztvárnění je velice důležité, protože rozvíjí fantazii. Tento projekt je koncipován již pro dospělé nebo starší děti se základní znalostí tvorby s hlínou a vyvíjejícím se názorem na tvorbu vztahů.

8. Závěr

Svojí prací jsem vznesla spoustu otázek. Tyto otázky nejsou nové, trápí lidstvo už od nepaměti, trápí každého z nás. Mojí ambicí ani nebylo na ně najít odpověď. Vždyť všeobecná odpověď ani neexistuje. Tu si každý musíme hledat v sobě. Ale už jen vyřknutí těchto otázek nabádá k zamyšlení. Při zhmotňování těchto otazníků do soch jsem si je při práci s hlinou prožila, promyslela snad tisíckrát a posunulo mě to dál v tom, kým chci být. Celý ten proces byl pro mě terapií. I když vím, že stejným způsobem to není zcela možné u někoho, kdo pouze pozoruje toto dílo, mým cílem je, aby se každý, kdo se setká se souborem Hlava-Vztah, zamyslel, zastavil. Aby si prošel každý z těchto objektů a zkusil být tou či onou hlavou. Aby si uvědomil vztahy se svým okolím a za ty dobré byl vděčný. Aby ty špatné zkusil napravit nebo alespoň je pochopit. Aby se každý, uvědoměním si svého Já, mohl stát ještě lepším člověkem...

Resumé

I raised a lot of questions by my work. These questions are not new, mankind has always been troubled by them. These questions bother all of us, but my ambition was not to answer them, because there is no general answer. These questions call for reflection by themselves. During my work with ceramic clay, I asked them myself a thousand times and that moved me forward on the way to who I want to be. The whole process was therapy for me. I know that for someone who just looks at my work, it can't be lived fully, but my goal is to make everyone, who meets with my set Head-Relationship, to stop, to think a little bit. I want the viewer could empathize with my sculptures and realize relationships with his surroundings. My wish for everyone is that by reflecting their own self it could be possible to become an even better person...

Seznam použité literatury a zdrojů:

Knihy:

VIKOVÁ, Jindra. *Jindra Viková Odkazy a návraty*, 2010, KANT, ISBN: 978-80-7437-011-3

RADA, Pravoslav. *Techniky keramiky*, Praha, 1996, Aventinum , ISBN 80-85277-88-3

MATTISON, Steve. *Jak se dělá keramika: podrobný průvodce nástroji, materiály, a technikami pro hrnčíře a keramiky*, Praha, 2004, Slovart, ISBN: 80-7209-599-4

CHISHOMOVÁ, J. MILLARDOVÁ, A. *Starověké civilizace Školní encyklopedie*, Praha 1998, Svojtka&Co., ISBN: 80-7237-09-X

LAROUSSE, *Významné události světových dějin*, Praha, 1997, Svojtka a Vašut, ISBN: 80-7180-297-2

MILLARD, Anne. *Velká kniha o pyramidách*, Praha, 1998, Knižní klub a Balios, ISBN: 80-7176-759-X

KETTENMANNOVÁ, Andrea. *Frida Kahlo Utrpení a vášně*, Taschen/Slovart, ISBN - 10: 80-7209-763-6

KOMZÁKOVÁ, M. *Vidět, vědět..., a (po)cítit*, časopis Výtvarná výchova, 2010, Praha, 1/2010, str. 1-5

ROESELOVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*, Praha, 1997, SARAH, ISBN: 80-902267-2-8

RUHBERG, SCHNECKENBURGER, FRICKEOVÁ, HONNEF, *Umění 20. století: [malířství, sochařství a objekty, nova media, fotografie]*, Praha, 2004, Slovart, ISBN: 80-7209-521-8

VIGUÉ, J. *Mistři světového malířství*, Praha, 2008, Rebo Productions CZ, ISBN: 978-80-255-0075-0

Internetové zdroje:

Výtvarnické konfese, pořad ČT 1 [online], [vyhledáno 26. 3. 2012], Dostupné z URL:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267558128-vytvarnicke-konfese/211563231150001/video/>

Wikipedia [online], [citováno 7. dubna 2012].

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8C%C3%ADro>

URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/David_%C4%8Cern%C3%BD

Obrázkové přílohy v textu:

Foto: Zuzana Maříková

Obrázek č. 1: Názor

Obrázek č. 2: Spojení myslí

Obrázek č. 3: Hádka (Ostrá argumentace)

Obrázek č. 4: Rodina 1 varianta a

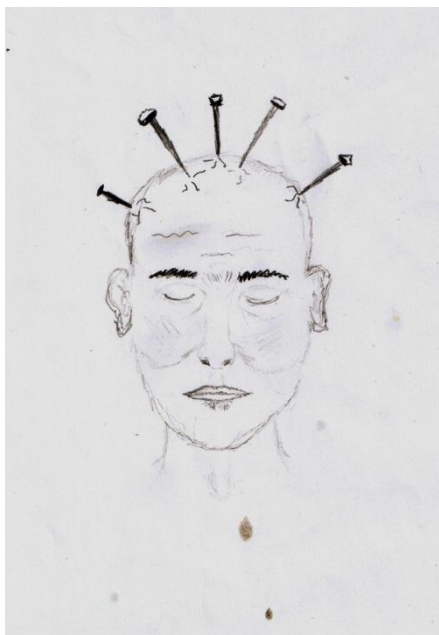
Obrázek č. 5: Rodina 1 varianta b

Obrázek č. 6: Rodina 2

Obrázek č. 7: Ztráta (smrt) blízkého člověka

Obrázek č. 8: Broušení

Přílohy:

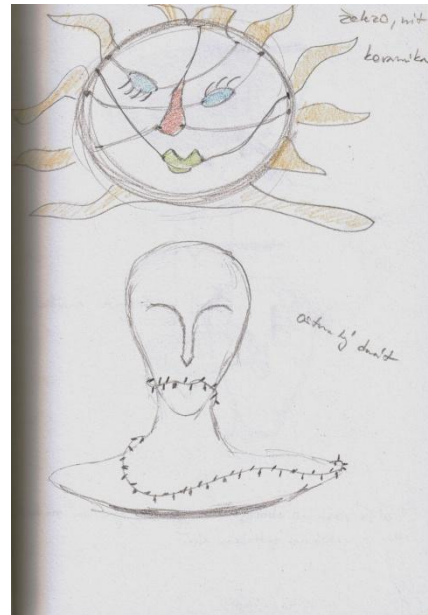
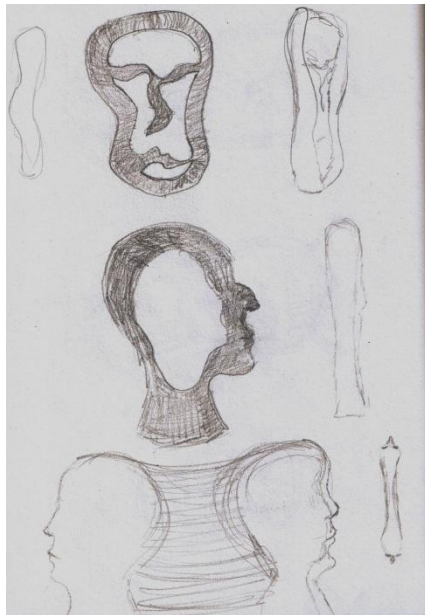
Příloha č. 1: Bolest hlavy – skica Příloha č. 2: Dělníkova žena - skica

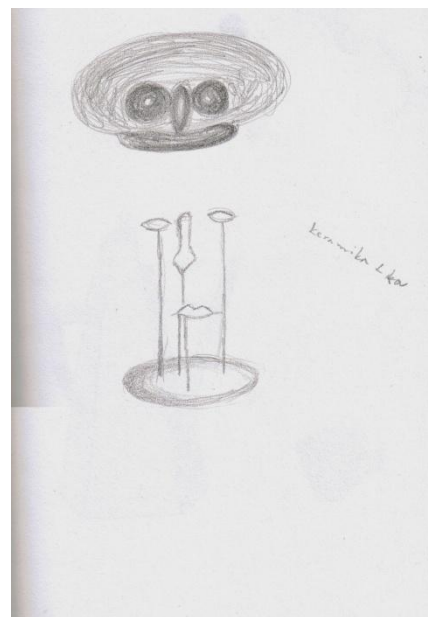
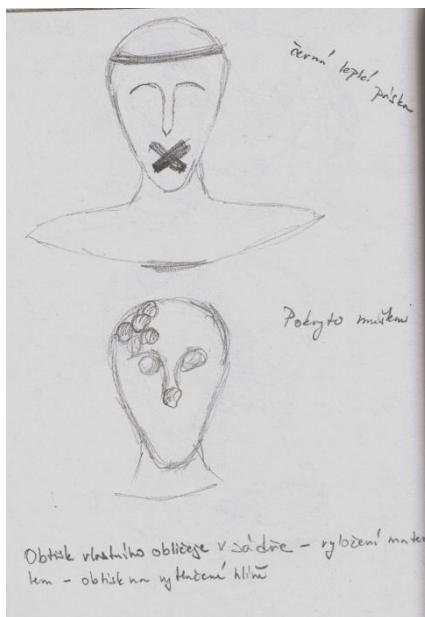
Příloha č. 3: Bolest hlavy

Příloha č. 4: Dělníkova žena

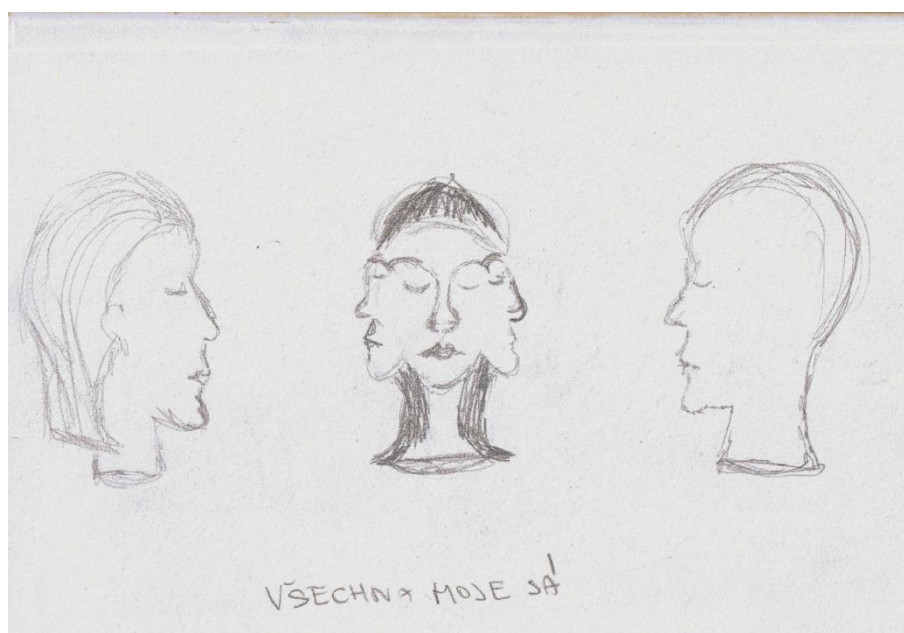
Příloha č. 5, 6: Skici

Příloha č. 7, 8: Skici

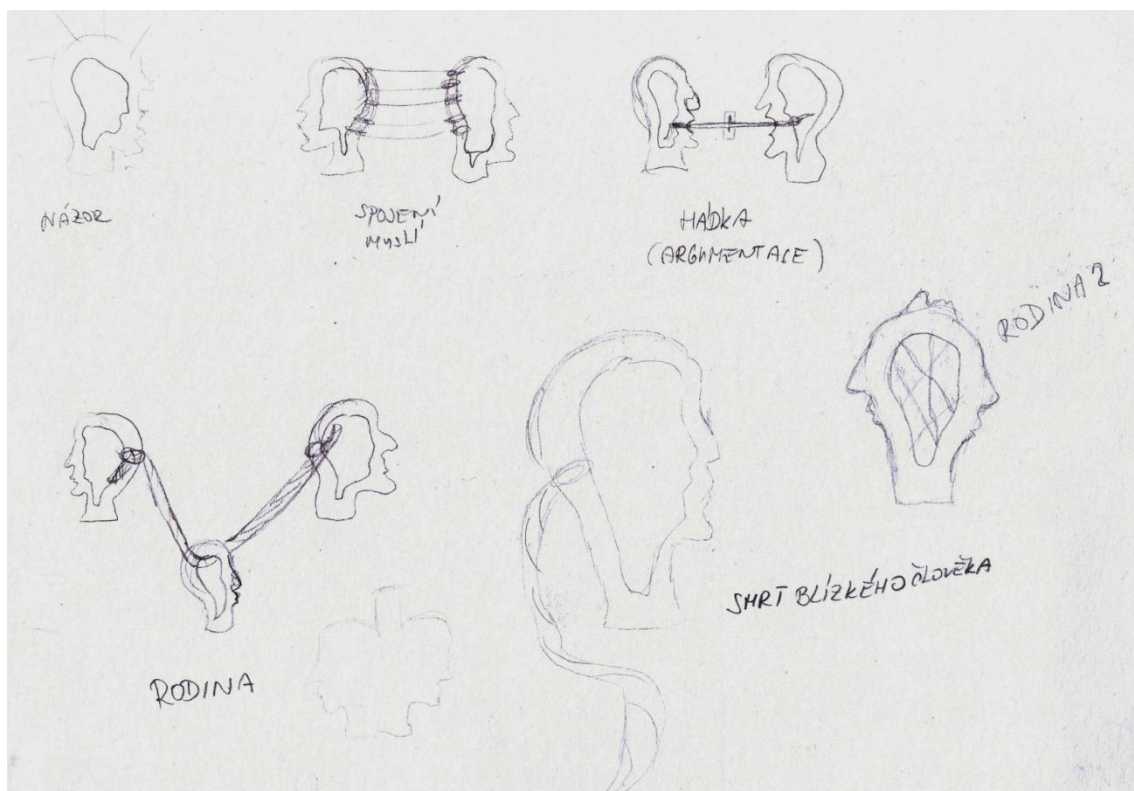

Příloha č. 9: Skica

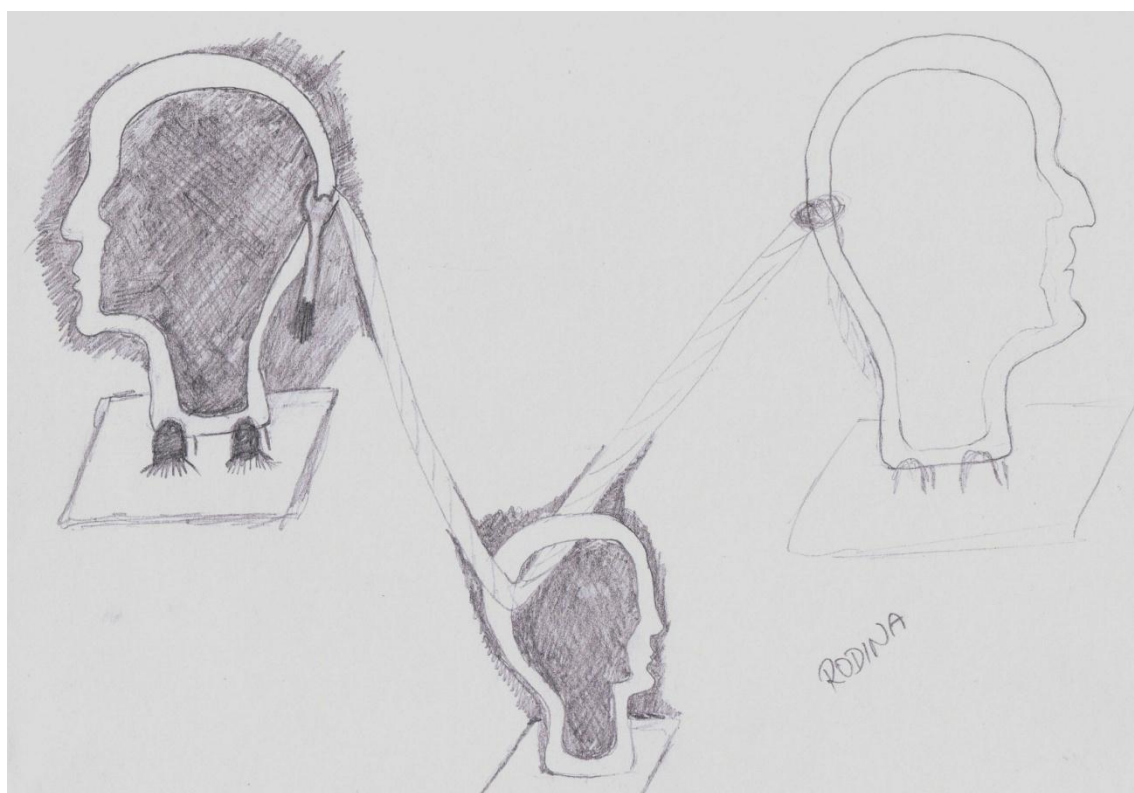

Příloha č. 10: Skica

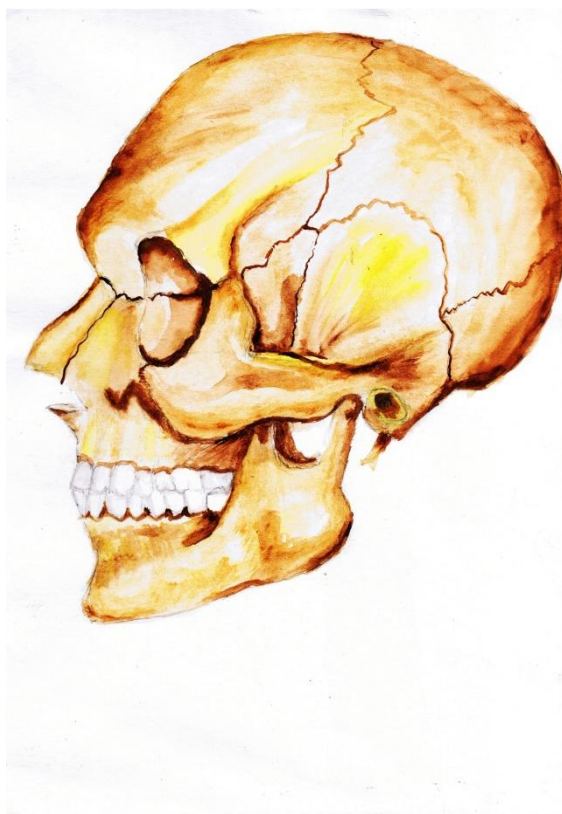

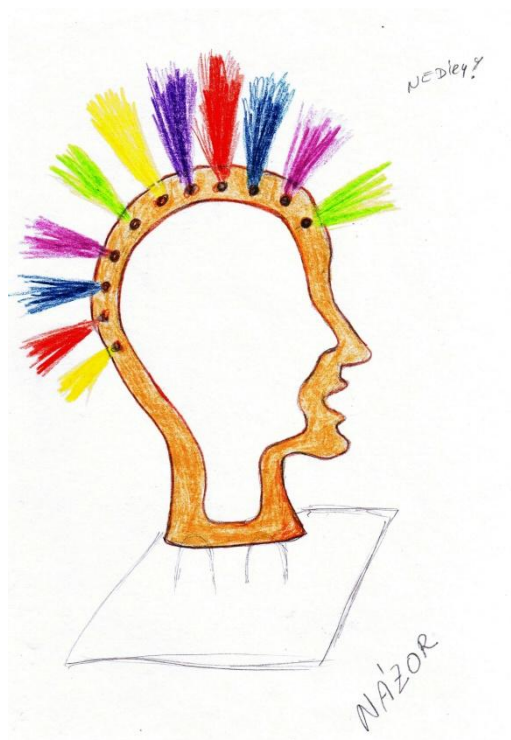
Příloha č. 11: Skica série Hlava-Vztah

Příloha č. 12: Skica Rodina

Příloha č. 13: Studie lidské hlavy z profilu

Příloha č. 14: Skica Názor

Příloha č. 15: Skica keramika

Příloha č. 16: Skica se šrouby

Příloha č. 17: Keramická skica

Příloha č. 18: Skica šablon

Příloha č. 19: Hotové šablony

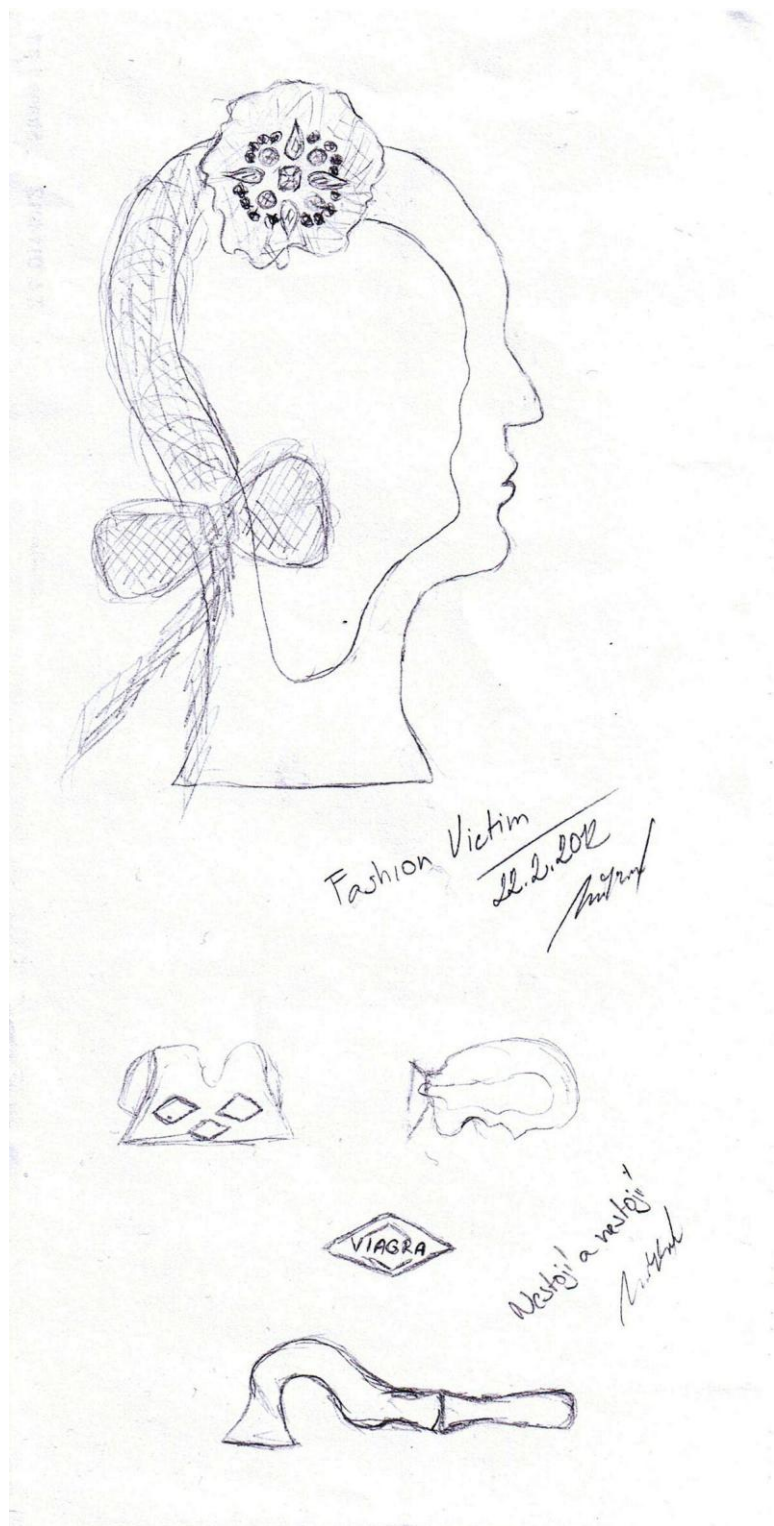

Příloha č. 20: Hlava před sušením

Příloha č. 21: Sušení hlav

Příloha č. 22: Návrhy připravené k realizaci

Příloha č. 23: Názor

Příloha č. 24: Spojení myslí

Příloha č. 25: Hádká (Ostrá argumentace)

Příloha č. 26: Rodina 1 varianta a

Příloha č. 27: Rodina 1 varianta b

Příloha č. 28: Rodina 2

Příloha č. 29: Ztráta (smrt) blízkého člověka